

Mike van Damme

JARI ZIJN LEGENDARISCHE
JAREN BIJ AJAX

LITMANEN

SAUBERHAUS

Bijna hadden we het ‘Litmanen, oooh-ho’ nooit gehoord. Bijna keerde de Finse Jari na zijn eerste dag als testspeler bij Ajax terug naar huis. Louis van Gaal en zijn staf waren unaniem: de 21-jarige was niet goed genoeg om de vacature van rechtshalf te vervullen. Het lot gaf Litmanen een tweede kans en toen was er die openbaring. Jari was een 10. Hij kreeg in de zomer van 1992 alsnog een contract. Na een jaar klaarstomen in de schaduw van Dennis Bergkamp groeide Jari uit tot de absolute smaakmaker van het laatste Ajax dat de wereld zou veroveren. Zijn fabelachtige goals en energieke spel betoverden de Ajaxsupporters, die zijn naam hartstochtelijk zouden scanderen. Jari was een van hen: een echte liefhebber, de ware Ajacied.

Met ‘zijn’ club won Jari in negen jaar tijd (1992-1999 en 2002-2004) vijf landstitels, drie KNVB-bekers, drie Nederlandse Supercups, de UEFA Champions League, de Europese Supercup en de wereldbeker voor clubteams. De aanvallende middenvelder kwam bij Ajax uiteindelijk tot 255 officiële duels waarin hij 133 keer scoorde. In het jubileumjaar 2025 (125 jaar Ajax, 750 jaar Amsterdam en 30 jaar na de Champions Leaguewinst van Ajax) zoomt Jari met zijn illustere oud-trainers en -teamgenoten gedetailleerd in op hoogte- en dieptepunten, zijn toewijding, zijn schoenen, zijn pijn, zijn vreugde en de band met de stad, de club en de supporters.

Mike van Damme (1981) is freelance sportjournalist en schrijver. Hij schreef onder andere twee jaar de dagelijkse rubriek *Staanplaats* in *Het Parool*, waarvoor hij honderden trainingen van Ajax bezocht tussen 2004 en 2006, en was zestien jaar als eindredacteur werkzaam bij *Ajax Life*, het magazine van de Supportersvereniging Ajax. In 2015 schreef Mike het boek *1995, het onverslaanbare Ajax van Louis Van Gaal*, waarna de biografieën volgden van Ajaxiconen Stefan Pettersson, Richard Witschge, Stanley Menzo en Sonny Silooy.

Jari Olavi Litmanen werd op 20 februari 1971 geboren in het Finse Lahti. Volgens veel landgenoten leek zijn droom om profvoetballer te worden onrealistisch. Jari bewees het tegendeel.

Met Ajax veroverde hij Europa en hij voetbalde bij FC Barcelona en Liverpool. Jari nam pas op veertigjarige leeftijd afscheid als profvoetballer.

Hij woont tegenwoordig met zijn vrouw en twee zoons in Estland. Ondanks vele aanbiedingen voor diverse functies keerde hij niet terug bij Ajax, wel komt hij geregeld naar Amsterdam.

Inhoud

Proloog	7
1. Een fax	11
2. Een liefde voor Oranje	19
3. Een scout	26
4. Een openbaring	33
5. Een nieuwe kleedkamer	41
6. Een rekrutueel	48
7. Een tussentijdse vakantie	54
8. Een concurrentiestrijd	62
9. Een vergelijking	70
10. Een voetbal-Amsterdammer	78
11. Een voetbalschoen	84
12. Een shirtje ruilen	91
13. Een vriendschap	98
14. Een hooikoortsaanval	107
15. 'Een echte feest'	113
16. Een teamspeler	118
17. Een Finse ode	126
18. Een onrustig gevoel	134

19. Een laatste keer F-Side	140
20. Een vergeten hoofdrol	146
21. Een rode kaart, echt	153
22. Een nieuwe wind	162
23. Een hattrick tegen PSV	171
24. Een aanvoedersband	178
25. Een moeilijk besluit	187
26. Een afscheidscadeau	193
27. Een laatste hersteltraining	200
28. Een moeizame onderhandeling	209
29. Een mentorrol	216
30. Een abrupt einde	225
Epiloog	235
Jari's wedstrijden	239

Proloog

Alsof de tijd twee tot drie decennia had stilgestaan, liep hij over het veld van de uitverkochte Johan Cruijff ArenA. Zijn benen nog altijd iets gekromd, zijn bovenlijf licht naar voren gebogen. Continu om zich heen kijkend, in een andere tred lopend dan ieder ander op het veld. De bal een of twee keer rakend. Jari Litmanen was nog altijd Jari Litmanen.

Op 27 november 2024 speelde een keur aan succesvolle Ajacieden namens Ajax Legends een wedstrijd tegen Real Madrid, als opening van de festiviteiten rondom het honderdvijfentwintigjarig bestaan van de club. Jari had bij het opnoemen van de basisopstelling het luidste applaus gekregen en zodra de Fin in de buurt van het doel van Real Madrid de bal beroerde, zwol het geluid vanaf de tribunes aan. Alsof een heel stadion unaniem had besloten dat Jari deze avond moest gaan scoren.

Was het de ultieme hunkering naar weleer? Het herbeleven van belangrijke treffers, zoals zijn droge knal in het Olympisch Stadion tegen AC Milan in 1994, zijn slimme vrijlopen in aanloop naar zijn treffer op bezoek bij Real Madrid of juist een van die vele bijna perfect uitgevoerde volleys of lobjes?

Vaker dan de Ajaxsupporters in de ArenA lief was, koos de inmiddels drieënvijftigjarige Jari voor de in zijn ogen beste oplos-

sing: een pass naar een medespeler die er beter voorstond. Dat deed hij in de jaren negentig, dat deed hij nog steeds.

‘Die Litmanen is nog goed, hè. Die speelt geen bal fout,’ zei coach Louis van Gaal vol verwondering tegen zijn assistent Danny Blind. Prompt tikte de oud-middenvelder de bal in de voeten van opponent Steve McManaman. ‘Behalve deze dan,’ reageerde Van Gaal alert.

De uitbundige reactie van de Ajaxsupporters op zijn aanwezigheid op het veld was de Fin zelf grotendeels ontgaan, zei Jari de volgende dag in het Hilton Hotel in Amsterdam. Hij was te druk bezig geweest met de wedstrijd zelf.

De loftuitingen stonden echter niet op zich. *Het Parool* hield in aanloop naar het jubileum van de club een online-stemming onder Ajaxsupporters, waarin het Beste Ajax Ooit werd gekozen. Er kon gestemd worden per positie. Jari haalde het elftal, als nummer tien uiteraard. En als enige buitenlandse speler. De Finse jongen die in de jaren tachtig in eigen land een droom najoeg, was in de jaren negentig een Amsterdammer geworden. Hij was zo populair dat in Nederland duizenden vaders hun pasgeboren zoon naar hem vernoemden. Ruim vierhonderd van deze Jari's zouden in 2025 lid zijn van de Supportersvereniging Ajax.

Veel stemmen kreeg Jari ook bij de zoektocht van de supportersvereniging naar de honderdvijfentwintig grootste Ajaxiconen. Elke deelnemer – in totaal deden zo'n vijfenzestighonderd Ajaxfans mee – mocht maximaal vijfentwintig namen opgeven van spelers die ooit het rood-wit droegen. Jari Olavi Litmanen, geboren op 20 februari 1971 in Lahti, werd vaak, heel vaak, genoemd.

In negen jaar Ajax maakte Jari veel los. Met zijn doelpunten – honderddrieëndertig in totaal, waarvan liefst twaalf tegen

Feyenoord – met zijn typische manier van lopen én met zijn verbondenheid met de supporters.

Jari was geen onbereikbare speler, was misschien zoals ieder ander in het stadion: een liefhebber. Alleen eentje die toevallig op het veld stond. Of zoals een van de stemmers van de verkiezing van de Supportersvereniging Ajax schreef: Johan Cruijff is de kunstenaar die niemand kan worden, Jari Litmanen is de speler die iedereen wil zijn.

1

Een fax

Om een minuut over negen, op 20 mei 1992, voerde hij het faxnummer met netnummer 010 in, drukte op versturen en luisterde naar het tjirpende geluid van het faxapparaat. Een kort piepje liet Adri Mullenders weten dat de fax succesvol was verstuurd. Het curriculum vitae van de hem onbekende Finse voetballer lag nu ook bij Feyenoord.

Om zeven voor negen was Ajax de eerste club geweest die de fax had binnengekregen. Nu hoefde Mullenders de feitelijkheden over ene Jari Litmanen alleen nog naar de Frederiklaan in Eindhoven te sturen, waar PSV huisde, en dan kon hij zich storten op zijn dagelijkse werk als commercieel directeur van papierverwerkingsfabriek Colombier International in Mijdrecht.

In het voorjaar van 1992 bevond Mullenders zich voor even in de elite van het voetbal. Niet op eigen initiatief. Met de sport had Mullenders nooit veel op gehad. In zijn vroege kinderjaren trapte hij weleens tegen een bal, meer om zijn voetbalgekke vader een plezier te doen dan dat hij er zelf lol aan beleefde. Een voorkeur voor een club uit het betaald voetbal had hij evenmin ontwikkeld. Mullenders identificeerde zich nooit met een stad of een regio in Nederland. Hij was geboren in Duitsland, verhuisde met

zijn ouders als peuter naar Nederland en woonde in diverse provincieplaatsen. In de jaren zeventig verbleef hij in Amsterdam en ging hij weleens naar Ajax. Hij vond het leuk, maar werd zelfs in de periode dat hij Johan Crujff, Piet Keizer, Johan Neeskens en Johnny Rep aan het werk zag geen echte supporter.

Dat hij deze ochtend Ajax, Feyenoord en PSV aan het faxen was, had te maken met een zakelijke vriendendienst. Een week eerder kreeg hij zelf een fax uit Finland. De afzender was Heikki Marttinen, een goede bekende. De Fin was algemeen directeur van papierfabriek Myllykoski Paper, waar Colombier onderdeel van uitmaakte. Het was echter niet in die hoedanigheid dat Marttinen contact zocht. De Finse veertiger was ook vicevoorzitter van de voetbalclub MyPa-47, die weer eigendom was van de papierfabriek. Hij was op zoek naar een Nederlandssprekende collega om hem te helpen in contact te komen met Ajax, PSV, Feyenoord en het Belgische KSC Lokeren. Om ‘het verhuren of verkopen van Finlands beste voetballer Jari Litmanen te bewerkstelligen,’ zo schreef Marttinen. Hij had voor deze taak niet zozeer een voetbalkenner nodig, maar meer een goede verkoper; iemand die de juiste mensen binnen de clubs wist te bereiken. Hij dacht meteen: Mullenders, die moet ik hebben.

In zijn fax zette Marttinen helder uiteen wat hij precies verwachtte: Mullenders moest het eerste contact leggen en informeren of de clubs openstonden om Jari te testen. Bij een positief antwoord zou Marttinen het verdere contact en de onderhandelingen op zich nemen. De Fin gaf een korte omschrijving van zijn voetballende landgenoot en die tekst had niet misstaan in een contactadvertentie: ‘Jari Litmanen is echt een fantastische speler en heel veel internationale teams zijn in hem geïnteresseerd. Hij is een eenentwintigjarige professionele speler en een jongeman

met een goed gedrag en gevoel voor humor. Hij is op zijn best op het middenveld, maar is ook geregeld een doelpuntenmaker.’

Ervan uitgaande dat Mullenders instemde, stuurde Marttinen alvast een lijst met telefoonnummers van de betreffende clubs mee en verzocht hij de commercieel directeur van Colombier om binnen anderhalve week een eerste update te geven. Mullenders moest meteen aan de bak.

En dat deed hij. In een mum van tijd had hij de directe nummers of zelfs de privénummers van de juiste personen te pakken. Hij sprak met PSV-scout Gerrit van Tilburg en bij Feyenoord kreeg hij via scout Maup Martens technisch directeur Wim Jansen aan de lijn. In zijn eerste briefing aan Marttinen, keurig binnen de anderhalve week, kon Mullenders melden dat PSV graag het curriculum vitae van Jari ontving. Feyenoord was zelfs bereid Jari te testen in Rotterdam, indien MyPa-47 de reiskosten wilde betalen.

Met Ajaxscout Ton Pronk had Mullenders nog geen contact weten te leggen, maar hij zou het blijven proberen, schreef hij. Nog dezelfde dag kreeg hij Pronk aan de lijn. ‘Hij had in het ziekenhuis gelegen vanwege een blindedarmontsteking,’ herinnert Mullenders zich. ‘Ik weet niet of hij me vanuit het ziekenhuis al terugbelde of dat hij net thuis was, maar hij gaf aan het cv van Jari graag te ontvangen.’

Mullenders kreeg, per fax uiteraard, vanuit Finland keurig een cv aangeleverd. Het besloeg niet meer dan een half A4'tje, waarin het avontuur van een ambitieuze Finse jongen was gereduceerd tot enkele cijfers en feiten. Lengte: 181 cm. Gewicht: tachtig kilogram. Clubs: Reipas Lahti (1987-1990), HJK (1991) en Myllykosken Pallo (1992). Positie: middenvelder. Prestaties: beste voetballer van Finland in 1990. Achttien interlands voor

Finland en zevententwintig als jeugdinternational. Honderdvijfentwintig wedstrijden in de Finse Liga. Doelpunten: achtenveertig.

Op de vroege ochtend van 20 mei verstuurde Mullenders het overzicht naar de drie Nederlandse topclubs.

Mullenders bevond zich midden in een opmerkelijk spel. Veel clubs zouden hun beste speler binnenboord willen houden of tenminste veinzen dat de ‘fantastische voetballer’ niet te koop was, om zo de marktwaarde verder op te krikken. Maar MyPa-47 stopte er in de persoon van Marttinen juist veel energie in hem van de hand te doen. Het antwoord op de vraag waarom, was simpel: belofte maakte schuld.

Marttinen had Jari in december 1991 naar MyPa-47 gehaald. De overstap van de international van HJK Helsinki mocht absoluut verrassend worden genoemd: HJK was de Finse recordkampioen, MyPa-47 was net gepromoveerd. Jari had er echter niet lang over hoeven nadenken. ‘Marttinen zei dat hij mij de beste speler vond in Finland en dat ik het beste salaris hoorde te verdienen, waar ik gewend was dat clubbestuurders zeiden dat er eigenlijk geen geld was,’ legt Jari nu uit. ‘Marttinen wilde me een opleiding laten volgen binnen de papierfabriek voor na mijn carrière en zei dat hij me ging helpen om in het buitenland prof te worden. Ik viel van de ene verbazing in de andere. Het klonk eigenlijk te mooi om waar te zijn, maar mijn vader kende Marttinen en zijn broer goed en zei dat ze te vertrouwen waren. Hij had gelijk. Marttinen is uiteindelijk mijn financieel adviseur en een betrouwbare vriend geworden, en gebleven tot hij in 2010 overleed.’

Terwijl de Finse competitie in 1992 net was begonnen, smeedden Marttinen, trainer Harri Kampman en Jari een plan. ‘Waar

wil je het liefste spelen?’ vroeg Marttinen. De jonge voetballer hoefde niet na te denken. ‘Nederland, en anders België,’ zei Jari. En dus wist Marttinen wat hem te doen stond.

Met de traditionele top drie in Nederland zette hij meteen hoog in. Wat een gevecht had moeten worden om de beste speler van Finland werd in feite een afvalrace. Regerend en aankomend landskampioen PSV was de eerste club die aangaf geen verdere interesse te hebben.

Jari had in februari 1991 al twee weken stage gelopen in Eindhoven, dankzij de bemiddeling van de Finse bondscoach Jukka Vakkila. Jari begon bij het tweede elftal, dat op het jeugdcomplex Tegenbosch trainde. Huub Stevens was naast assistent van hoofdtrainer Bobby Robson ook de trainer van dat jeugdige elftal. ‘Ik vond dat Jari bijzondere kwaliteiten had, zeker op technisch gebied,’ zegt Stevens. ‘Zijn eerste aanname was goed, hij had controle over de bal en wist ruimte voor zichzelf te creëren. Hij was een heel ambitieuze knul, met een goede instelling.’

Stevens zag potentie en zorgde ervoor dat Jari kon meetrainen met het eerste elftal, op sportpark De Herdgang. Aan het einde van de twee weken mocht hij van hoofdtrainer Robson een klein halfuur meedoen in de oefenwedstrijd tegen KV Mechelen. Ineens stond Jari met spelers op het veld die drie jaar eerder de Europacup I met PSV en het EK met Oranje hadden gewonnen, zoals Hans van Breukelen, Berry van Aerle, Erwin Koeman en Gerald Vanenburg. Het Braziliaanse dribbelwonder Romário stond in de spits.

In dat halfuurtje maakte Jari een ‘bevredigende indruk’, zo viel de daaropvolgende woensdag te lezen in *Voetbal International*, dat hem abusievelijk Jari Lippanen noemde. PSV-manager Kees Ploegsma sr., een van de architecten achter de grote succes-

sen van PSV in de jaren tachtig, werd geciteerd: ‘Lippanen is een erg goede speler, daar bestaat geen twijfel over. Maar voorlopig moet hij tot september in militaire dienst. Daarna zien we wel weer.’

‘Tijdens die twee weken maakte Jari op de training een goede indruk, maar na de wedstrijd tegen KV Mechelen was Robson niet enthousiast over hem,’ vertelt Ploegsma nu. ‘Jari kwam niet helemaal uit de verf. We namen de beslissing niet met hem verder te gaan.’ Na een korte maar veelzeggende stilte, vervolgt hij: ‘Jari had hier kunnen zijn. Toen hij bij Ajax een topspeler werd, heb ik weleens gedacht: we hebben een foutje gemaakt. Of een grote fout. Maar die dingen gebeuren in de voetballerij. Niet elk schot is raak.’

Volgens Stevens speelde er nog iets anders mee in de keuze om Jari zonder contract terug te sturen naar Finland: voor dezelfde positie had PSV ook al Twan Scheepers, die negen maanden jonger was dan Jari, in het tweede elftal spelen. Scheepers speelde al sinds 1986 in de net geprofessionaliseerde jeugdopleiding en moest het eerste bewijs worden dat de Eindhovenaren talent konden kweken, iets waar vooral Ajax en Feyenoord in die tijd bekend om stonden. Stevens: ‘We hadden intern afgesproken dat we onze eigen talenten een kans zouden geven. Dan is het een slecht signaal als je de voorkeur geeft aan een speler uit het buitenland. Jari heeft het bij Ajax geweldig gedaan. Bij ons had hij misschien net zo goed kunnen doorbreken, maar dan had het wat langer geduurd. Om te zeggen dat het een grote fout was van ons, gaat me wat ver.’

In mei 1992 was de situatie onveranderd: Scheepers kreeg nog altijd een kans bij PSV en dus bleef de komst van Jari overbodig.

Restten twee opties: Feyenoord en Ajax. Als Mullenders zijn geld op een van de clubs had moeten zetten, was het Feyenoord geweest. Het contact met Wim Jansen was goed. De technisch directeur van Feyenoord hield zelfs tijdens zijn vakantie de vinger aan de pols. De uitnodiging om Jari in Rotterdam-Zuid te testen bleek desondanks voorbarig. Jansen dreigde bij het samenstellen van de selectie voor het seizoen 1992/1993 een overschot aan buitenlandse spelers te krijgen. In de PTT-Telecompetitie mochten per team maar twee buitenlanders tegelijkertijd op het veld staan. Feyenoord had al vier niet-Nederlanders onder contract staan en Jansen was, zo liet hij Mullenders eerlijk weten, vergevorderd met een vijfde, de Nigeriaanse spits Mike Obiku. De technisch directeur moest eerst twee buitenlanders zien te verkopen, wilde Jari eventueel in beeld komen.

In Amsterdam bleef na het versturen van Jari's cv op 20 mei 1992 het enthousiasme uit. Twee dagen later liet Pronk nog wel weten aan Mullenders dat hij best een keer met Marttinen wilde praten, maar dat gesprek kon alleen op 9 juni plaatsvinden. Pronk zou een dag later naar Zweden vertrekken om aldaar het EK te volgen. Tot een afspraak kwam het niet, waarna Pronk liet weten dat Ajax verder geen interesse had.

De Nederlandse kaarten leken daarmee uitgespeeld, voelde Mullenders. In een van zijn updates aan Marttinen deed hij de suggestie om contact op te nemen met Vitesse en FC Groningen, de nummer vier en vijf in de PTT-Telecompetitie in het seizoen 1991/1992. Vanuit Finland kwam geen positieve reactie.

Marttinen was inmiddels, zonder inmenging van zijn Nederlandse contactpersoon, in contact met KSC Lokeren. De lijnen tussen Finland en België bleken kort, mede dankzij de twee Finse internationals die onder contract stonden bij Lokeren. Marko

Myyry en Tommi Paavola kenden Jari goed van het nationale elftal. Hun trainer bij KSC Lokeren, Aimé Anthuenis, vroeg hen na een interland vaak hoe zij zelf maar ook hoe Jari had gespeeld. En als de Finse internationals bij elkaar kwamen, kreeg Jari geregeld de hartelijke groeten uit België. Anthuenis wilde Jari graag hebben en deed in de zomer van 1992 een contractvoorstel.

Voor Jari was Lokeren een reële optie, maar nog altijd wilde hij het liefst naar Nederland.

© 2025 Uitgeverij Sauberhaus bv / Jari Litmanen

Tekst: Mike van Damme

Eindredactie: Robert Heukels

Tekstredactie: Trijnie Duut

Omslagontwerp: Studio Vonk & De Boer

Omslagfoto: © AFC Ajax / Louis van de Vuurst

Foto's fotokatern: zie foto's

Vormgeving binnenwerk Pre Press Media

Productie: Reindert Vrij

Druk- en bindwerk: Wilco

ISBN 978 90 834556 0 0

ISBN eBoek 978 90 834556 6 2

NUR 491/489

SAUBERHAUS

uitgeverijsauberhaus

uitgeverij_sauberhaus

www.sauberhaus.nl

De uitgever stelt alles in het werk om op milieuvriendelijke en duurzame wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.